

Oda († 762).

Sint Oda, de blindgeborene, had vernomen dat bij het lichaam van Lambertus mirakelen gebeurden.

Daarom besloot zij een bedevaart te doen naar het graf van den heilige. Zij ging met haar geleide op reis, totdat zij de kerk van St. Lambertus zagen, toen liet ze zich uit den wagen tillen, deed een innig gebed en vanaf dat uur was zij ziende.

Zij dankte O. L. Heer en Sint Lambertus en liet op de plaats, waar zij het gezicht kreeg, een kapel bouwen.

Later toen haar vader, de koning van Schotland, haar wilde uithuwelijken, verliet ze heimelijk het land en deed een pelgrimsreis naar Rome.

„Daernaey reysde sy in Peellant, ende woende te Venrade, op die stede daer nu onse *) nyen peertstal, voor des heeren huys is, met een dienre en twee ioncfrouwen, in den tyden dat Sinten Hubertus gestorven is.”

Maar daar die van Wijckrade haar lastig vielen, verliet zij deze plaats weer.

Zij vertrok naar Merselo en toen zij kwam op den berg bij den windmolen, keek zij nog eens treurig om naar het dorp Venrade, waar zij zoo geerne was gebleven. Dan knielde zij neer en bad God, dat Venrade nimmer verwoest of verbrand mocht worden, en dat de pest er nooit mocht woeden.

Die berg heet nog de omziende berg, en daar staat een houten beeldje, gesneden ter herinnering aan Sint Oda's gebed.

„Dit heb ic eendeels gelesen ende eendeels van gueden alden luyden gehoert.”

De heilige trok nu naar Boshoven, bij *Weert*.

Haar vader, die haar tot nu toe vruchteloos had gezocht, kwam

*) n.l. van het klooster Jeruzalem.

De gierige Merselse Boerin

door Herman H. J. Maas

Nu was er eens in Merselse een rijke, maar zeer vrekke boerin.

Rijk en vrekke, dat gaat dikwijls samen. Arm en vrekke kan natuurlijk niet samen gaan. Wie niets heeft kan niets geven, maar ook niets oppotten en het aan een ander onthouden.

Iemand kan zich wel arm houden en doen, alsof hij (zij) nauwelijks te eten heeft, tegen de waarheid in, om het gemakkelijker te hebben, iemand in nood of moeilijkheden elke bijstand te weigeren. Dan is die schijnbare armoede slechts huichelarij.

Een geval vóór de oorlog van 1940. Een fabrikant, multimillionair. Een arbeider met over de twintig jaren dienst. Groot gezin, weekloon van rond de achttien gulden. Vroeg teneinde raad wat opslag. De fabrikant sprong van zijn stoel op, alsof hem op zekere plaats wespen zaten te steken, sloeg beide handen aan zijn kop, alsof hij wanhopig was, liep heen en weer door zijn kantoor en riep uit:

„Maar man, wil jij dan, dat ik morgen naar „de Steun” moet?” Dit voorval ken ik bij naam en toenaam.

Werklozen waren toen stempeelaars en trokken van „de Steun”. Kijk, zó was precies die Merselse boerin, al was zij dan bijlange geen millioenaire.

De overlevering belast haar met een vracht van boosheden.

Niemand had ooit iets goeds in haar gezien.

Zij vermeerderde door schrapperigheden en onrechtvaardigheden dagelijks haar schatten.

Haar dienstboden liet zij verhongeren. Het werkvolk ontvluchtte haar, omdat niemand zich opgewassen voelde tegen de listen van haar hebzucht.

En ocharme, wat verdiende destijds een boerenknecht en een boerenmeid nog boven de kost?

Wij horen immers in onze gedachten nog het lied van omstreeks 1900: „Een flinke boerenmeid, die kost een daalder!” Het kan zijn, dat er aan dat lied een luchtje zat, maar

dan toch zeker niet voor de neus van iedereen, die het zong. In ieder geval getuigt het niet van een hoge financiële taxatie.

Als de arbeid verricht was, schuwde die boerin geen sluwe leugens om stukjes van het loon af te knibbelen. Altijd had zij iets: een gereedschap beschadigd, een fout in het werk, waardoor de verkoopprijs was tegengevallen, enz. Zij wilde wel de grootste schade dragen, zij was nou eenmaal zo'n goede ziel die zichzelf graag opofferde, maar een kleinigheid moest het personeel toch ook bijdragen door een gedeelte van het loon af te staan. Dat eiste haar goed recht, en het diende tevens het belang van de boden door de aansporing beter op te passen! Daar zouden zij voor hun hele verdere leven mee gebaat zijn en het haar, na haar dood, nog altijd dank weten, want inzien, dat zij het alleen daardoor ver gebracht hadden.

Haar kluiten boter vulde zij op met stenen of met water om meer gewicht te krijgen. En dan schold zij na ontdekking de winkeliers uit voor oplichters en bedriegers, die een arme alleenstaande, hard tobende vrouw tot de bedelstand wilden brengen.

Als zij haar varkens „per levend pond” had verkocht, dan liet zij ze een uur voor de aflevering nog kilo's waardeloos voer opslobberen. Als onmiddellijke slachting 't bedrog aan het licht bracht, dan felmede zij, dat het schreeuwen van de dieren haar door het goede hart had gesneden. Zij kon zelfs geen dier laten lijden!

Dat was zo haar gewoonte, aan iedereen te vertellen, dat zij toch zo goed was, zo godvruchtig, zo medelijdend en zo weldadig. Dat lag in haar aard, veel te goed voor deze wereld en voor de ondankbare mensen.

Zij zal gedacht hebben: „als nou niemand anders het dan zeggen wil dan moet ik het zelf maar zeggen!”

Haar vader en haar moeder zaliger God mocht hun de hemel geven, hadden haar van kindsbeen af ingeprent dat aan Gods zegen alles was gelegen. Daarom dacht zij bij alles het eerst aan God en Zijn heiligen en dan aan haar naasten en nooit aan zichzelf.

Uit haat en nijd kwam het voort, dat de mensen zoveel kwaad van haar spraken. Wie legde zij ooit iets in de weg? Zij verdroeg het maar geduldig om er Gods loon voor te verkrijgen later in de hemel. Op aarde zou armoe wel altijd haar deel blijven, daarover mopperde zij niet, want met zwoegen, spaarzaamheid en gebed kon zij net van de ene dag in de andere komen, al moest zij daarvoor ook dikwijls wat uit haar mond sparen.

Wat mocht men op aarde meer verlangen?

Zij dankte God dagelijks, dat zij de hongerdood niet hoefde te sterfen, waar anderen in ellende moesten voorttobben, omdat zij dat voor

men geen medelijden te voelen! Zo'n „karnalie” was zij — zo zegt de overlevering.

En om te bewijzen, dat zij de braafheid zelf was, kwezelde zij dan met vrome neergeslagenheid van haar blikken naar de kerk en tegen de avond naar de Sint Oei-kapel aan de weg naar het dorp en naar een kruis aan de weg en overal, waar iedereen haar zien moest, liet zij zich op de knieën neervallen met wijd uitgestrekte armen.

Vroomheid „voor den ogenschijn” noemden de mensen dat. En voegden erbij: „Als zij maar kon, zou zij Onzen lieven Heer ook nog van het kruis af bidden, alleen voor zich zelf, dat er voor ons niets meer overbleef!”

Zo legden de mensen haar soort van vroomheid ook nog uit als een uitvloeisel van vrekkegheid. De lui in Peelland hielden bij alles veel zin en gevoel voor humor.

Eens op een midzomerdag in de oogst had zij haar dienstboden van zonsopgang tot 's avonds in de vallende duisternis laten doorwerken, omdat zij geen andere hulp had kunnen krijgen. Er dreef wel geen wolk aan de lucht, maar God kon het laten onwren, regenen en hagelen, net zoals Hij dat wilde.

Haar schraapzucht had haar op de listige gedachte gebracht, dat zij hun in de schemerdonkere keuken (licht maken zou verkwisting zijn) wel wat blauwe verdunding van de botermelk met wat verschimmelde broodbrokken kon voorzetten. Zij konden het immers toch niet zien en honger was de beste saus, leerde het spreekwoord.

Maar zij vielen uit met verwijten, dat die rotzool nog te slecht was voor de varkens en dat zij die slobber maar zelf moest opvretten.

En zij krijkste daar woedend tegen in en riep alle straffen des hemels af over zulke zatvreterij, die de dagen in luiheid doorbrengen wilde en dan in goddeloze ondankbaarheid nog de goede Godsgaven te versmaden durfde!

Waarop de boden de deur uitliepen en schreeuwden, dat zij bij haar nooit meer zouden werken.

Toen sukkelde zij met droefheid in het gemoed maar de weg op naar Sint Oeike, om voor deze heilige haar zieleleed uit te storten. Zij knielde neer en zuchtte in de stille donkerte:

„Och God!”.....

En ogenblikkelijk antwoordde een barse stem uit de duisternis onder de bomen.

„Spek ien de pot!”

Een hevige angst verstijfde de boerin. In haar zwaar gevoel van schuld bewustzijn kon zij slechts uit stamelen:

„Sint Oeike, kunde geej dan sprêke?”.....

De heilige was toch al lang dood!

Antwoord op even strenge toon:

„Gêf ow volk bêter te vrête!”.....

Zij werd gedwee. Tegen heiligen kon zij niet vechten.

Deemoedig beloofde zij:

„Och, Sint Oeike, as 'k dan van nou af aan is doel wat ik kan?”.....

Ze bleef toch leep genoeg om te proberen het op een accoordje te gooien, handel was immers toch handel!

En voor het laatst de stem:

om het gemakkelijker te hebben, iemand in nood of moeilijkheden elke bijstand te weigeren. Dan is die schijnbare armoede slechts huichelarij.

Een geval vóór de oorlog van 1940 Een fabrikant, multimillionnair. Een arbeider met over de twintig jaren dienst. Groot gezin, weekloon van rond de achttien gulden. Vroeg teneinde raad wat opslag. De fabrikant sprong van zijn stoel op, alsof hem op zekere plaats wespen zaten te steken, sloeg beide handen aan zijn kop, alsof hij wanhopig was, liep heen en weer door zijn kantoor en riep uit:

„Maar man, wil jij dan, dat ik morgen naar „de Steun” moet?” Dit voorval ken ik bij naam en toenaam.

Werklozen waren toen stempeelaars en trokken van „de Steun” boerin, al was zij dan bijlange geen millioenaire.

De overlevering belast haar met een vracht van boosheden.

Niemand had ooit iets goeds in haar gezien.

Zij vermeerderde door schrapperigheden en onrechtvaardigheden dagelijks haar schatten.

Haar dienstboden liet zij verhoorgeren. Het werkvolk ontvluchtte haar, omdat niemand zich opgewassen voelde tegen de listen van haar hebzucht.

En ocharme, wat verdiende destijds een boerenknecht en een boerenmeid nog boven de kost?

Wij horen immers in onze gedachten nog het lied van omstreeks 1900: „Een flinke boerenmeid, die kost een daalder!” Het kan zijn, dat er aan dat lied een luchtje zat, maar

enz. Zij wilde wel de grootste schade dragen, zij was nou eenmaal zo'n goede ziel die zichzelf graag opofferde, maar een kleinigheid moest het personeel toch ook bijdragen door een gedeelte van het loon af te staan. Dat eiste haar goed recht, en het diende tevens het belang van de boden door de aansporing beter op te passen! Daar zouden zij voor hun hele verdere leven mee gebaat zijn en het haar, na haar dood, nog altijd dank weten, want inzien, dat zij het alleen daardoor ver gebracht hadden.

Haar kluiten boter vulde zij op met stenen of met water om meer gewicht te krijgen. En dan schold zij na ontdekking de winkeliers uit voor oplichters en bedriegers, die een arme alleenstaande, hard tob-bende vrouw tot de bedelstand wilden brengen.

Als zij haar varkens „per levend pond” had verkocht, dan liet zij ze een uur voor de aflevering nog kilo's waardeloos voer opslobberen. Als onmiddellijke slachting 't bedrog aan het licht bracht, dan felde zij, dat het schreeuwen van de dieren haar door het goede hart had gesneden. Zij kon zelfs geen dier laten lijden!

Dat was zo haar gewoonte, aan iedereen te vertellen, dat zij toch zo goed was, zo godvruchtig, zo medelijdend en zo weldadig. Dat lag in haar aard, veel te goed voor deze wereld en voor de ondankbare mensen.

Zij zal gedacht hebben: „als nou niemand anders het dan zeggen wil dan moet ik het zelf maar zeggen!”

Haar vader en haar moeder zaliger God mocht hun de hemel geven, hadden haar van kindsbeen af ingeprent dat aan Gods zegen alles was gelegen. Daarom dacht zij bij alles het eerst aan God en Zijn heiligen en dan aan haar naasten en nooit aan zichzelf.

Uit haat en nijd kwam het voort, dat de mensen zoveel kwaad van haar spraken. Wie legde zij ooit iets in de weg? Zij verdroeg het maar geduldig om er Gods loon voor te verkrijgen later in de hemel. Op aarde zou armoe wel altijd haar deel blijven, daarover mopperde zij niet, want met zwoegen, spaarzaamheid en gebed kon zij net van de ene dag in de andere komen, al moest zij daarvoor ook dikwijls wat uit haar mond sparen.

Wat mocht men op aarde meer verlangen?

Zij dankte God dagelijks, dat zij de honger dood niet hoefde te sterven, waar anderen in ellende moesten voorttobben, omdat zij dat voor hun slecht gedrag ook wel verdiend zouden hebben.

Dat voegde zij er dan maar even bij. Immers voor een mens, die door eigen schuld in nood kwam, hoefde

zich zien, dat 't voor ons niet meer overbleef!”

Zo legden de mensen haar soort van vroomheid ook nog uit als een uitvloeisel van vrekkingheid. De lui in Peelland hielden bij alles veel zin en gevoel voor humor.

Eens op een midzomerdag in de oogst had zij haar dienstboden van zonsopgang tot 's avonds in de vallende duisternis laten doorwerken, omdat zij geen andere hulp had kunnen krijgen. Er dreef wel geen wolk aan de lucht, maar God kon het laten onwonen, regenen en hagelen, net zoals Hij dat wilde.

Haar schraapzucht had haar op de listige gedachte gebracht, dat zij hun in de schemerdonkere keuken (licht maken zou verkwisting zijn) wel wat blauwe verdunning van de botermelk met wat verschimmelde broodbrokken kon voorzetten. Zij konden het immers toch niet zien en honger was de beste saus, leerde het spreekwoord.

Maar zij vielen uit met verwijten, dat die rotzooi nog te slecht was voor de varkens en dat zij die slobber maar zelf moest opvretten.

En zij krijste daar woedend tegen in en riep alle straffen des hemels af over zulke zatvreterij, die de dagen in luiheid doorbrengen wilde en dan in goddeloze ondankbaarheid nog de goede Godsgaven te versmaden durfde!

Waarop de boden de deur uitliepen en schreeuwden, dat zij bij haar nooit meer zouden werken.

Toen sukkelde zij met droefheid in het gemoed maar de weg op naar Sint Oeike, om voor deze heilige haar zieleleed uit te storten. Zij knielde neer en zuchtte in de stille donkerte:

„Och God!”.....

En ogenblikkelijk antwoordde een barse stem uit de duisternis onder de bomen.

„Spek ien de pot!”

Een hevige angst verstijfde de boerin. In haar zwaar gevoel van schuld bewustzijn kon zij slechts uit stamelen:

„Sint Oeike, kunde geej dan sprêke?”....

De heilige was toch al lang dood! Antwoord op even strenge toon: „Géf ow volk bêter te vrête!”..... Zij werd gedwee. Tegen heiligen kon zij niet vechten.

Deemoedig beloofde zij:

„Och, Sint Oeike, as 'k dan van nou af aan is doel wat ik kan?”.....

Ze bleef toch leep genoeg om te proberen het op een accoordje te gooien, handel was immers toch handel!

En voor het laatst de stem:

„Gaot nao huus en doet dat dan!”

Haar ogen speurden geen sterfelijik wezen in de omtrek. 't Koele laatavondje suisde door de boomtoppen, toen zij prakkezerend naar huis schodderde.

Maar de persoon, die haar beet had gehad, kon de grap niet verzwijgen.

En verder zwijgt de overlevering.